

НАШЕ СТВАРАЊ

Зборник радова са Деветог симпозијум
са међународним учешћем
„ВАСПИТАЧ У 21. ВЕКУ“

13

АЛЕКСИНАЦ
2013.

Издавач:

Висока школа за васпитаче струковних студија
Пиварска б.б. 18220 Алексинац
тел: (018) 804-323, 803-331
e-mail: vas.skola@medianis.net
СВЕН, Ниш
Стојана Новаковића 10

За издавача:

Др Стојан Обрадовић

Главни и одговорни уредник:

Др Мирољуб Јоковић

Редакција:

Др Даница Радуповић Столић
Др Јован Живковић
Др Далиборка Поповић
Др Мићо Милетић
Аница Павловић

*Чланови уређивачког одбора
из иностранства:*

Др Само Фошнарнич (Словенија)
Др Милош Ковачевић (Република Српска)
Др Светлана Калезић Радоњић (Црна Гора)
Др Анета Баракоска (Македонија)
Др Ала Белусова (Русија)

Лектор:

Др Милутин Ђуричковић

Преводилац:

Мр Игор Петровић

Технички уредник:

Др Лазар Стошић

Штампа:

СВЕН, Ниш
Стојана Новаковића 10

Тираж:

150 примерака

ISBN 978-86-7746-424-0

САДРЖАЈ

УВОДНА РЕЧ.....	9
1. ПРЕДШКОЛСКО ВАСПИТАЊЕ И САВРЕМЕНИ СВЕТ	
Александра Пејатовић, Кристијанка Овесни, Виолета Ловрен ОПИС ПОСЛА И ПРОГРАМИРАЊЕ ПРОФЕСИОНАЛНОГ ОСПОСОБЉАВАЊА ВАСПИТАЧА.....	13
Љубиша Златановић САВРЕМЕНО ПРЕДШКОЛСКО ВАСПИТАЊЕ У КОНТЕКСТУ ГЛОБАЛИЗАЦИЈЕ И МУЛТИКУЛТУРАЛНОСТИ.....	21
Aneta Barakoska, Vera Stojanovska THE CHALLENGES OF MANAGEMENT AND LEADERSHIP IN EDUCATIONAL ORGANIZATIONS.....	30
Зорица Станисављевић Петровић, Соња Величковић КВАЛИТЕТНО ПРЕДШКОЛСКО ВАСПИТАЊЕ И ОБРАЗОВАЊЕ КАО ПРЕДУСЛОВ АКАДЕМСКЕ БУДУЋНОСТИ ПОЈЕДИНАЦА.....	39
Татјана Марковић ВАСПИТАЧЕВО СХВАТАЊЕ КРЕАТИВНОСТИ ДЕЦЕ И СВОЈЕ УЛОГЕ У ЊЕНОМ РАЗВИЈАЊУ.....	46
Миомир Ивковић, Живорад Миленовић СОЦИЈАЛНО-КОМУНИКАЦИЈСКЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ ВАСПИТАЧА.....	57
Перо Спасојевић, Марица Цвјетковић О ПОТРЕБИ КОНСТИТУИСАЊА МЕТОДИКЕ ПРЕДШКОЛСКОГ ВАСПИТАЊА И ОБРАЗОВАЊА ЗАСНОВАНЕ НА ХОЛИЗМУ.....	65
Далиборка Живковић АКТИВНИ НАЧИНИ УЧЕЊА ДЕЦЕ ПРЕДШКОЛСКОГ И ОСНОВНОШКОЛСКОГ УЗРАСТА.....	78
Љубиша Михајловић, Милица Михајловић, Невенка Михајловић ГЕНЕТИЧКО САВЕТОВАЊЕ – ОСНОВНИ ПОЈМОВИ, ПРИНЦИПИ И ПРАКТИЧАН ЗНАЧАЈ.....	84
Олгица Бабић Бјелић СТРАТЕГИЈЕ ЗА ПРЕВАЗИЛАЖЕЊЕ СТИДЉИВОСТИ КОД ПРЕДШКОЛСКЕ ДЕЦЕ.....	92
2. МОРАЛНИ И ДУХОВНИ УТИЦАЈИ МЕДИЈА НА ФОРМИРАЊЕ ЛИЧНОСТИ ДЕТЕТА	
Весна Минић УТИЦАЈ ДЕЧИЈЕ ИГРЕ НА ФИЗИЧКИ, ИНТЕЛЕКТУАЛНИ, МОРАЛНИ И ЕСТЕТСКИ РАЗВОЈ ПРЕДШКОЛСКОГ ДЕТЕТА.....	101
Милица Анђевски, Мира Видаковић КОНЦЕПТ МЕДИЈСКЕ ПЕДАГОГИЈЕ И ДИДАКТИКЕ МЕДИЈА.....	111
Јована Реба ПРЕДШКОЛСКО ВАСПИТАЊЕ: ИЗМЕЂУ КОМПЈУТЕРА И КЊИГЕ.....	121

Тања Спасојевић МОРАЛНИ И ДУХОВНИ УТИЦАЈИ МЕДИЈА НА ФОРМИРАЊЕ ЛИЧНОСТИ ДЕТЕТА	130
Мирјана Марковић УЛОГА ТЕЛЕВИЗИЈЕ У ФОРМИРАЊУ МОРАЛНИХ И ДУХОВНИХ ВРЕДНОСТИ КОД ДЕЦЕ	135
Јелена Максимовић, Марија Јовановић ПРЕВЕНЦИЈА ВРШЉАЧКОГ НАСИЉА ПОСРЕДСТВОМ АКЦИОНИХ ИСТРАЖИВАЊА	143
Милица Ђокић, Јелена Гркић, Катарина Станојевић НЕГАТИВНИ ЕФЕКТИ ТУРБО-ФОЛКА НА МОРАЛНИ И ДУХОВНИ РАЗВОЈ ПРЕДШКОЛСКЕ ДЕЦЕ	155
Петар Анђелковић СРЕДСТВА МАСОВНОГ КОМУНИЦИРАЊА КАО ИНСТРУМЕНТ МАНИПУЛАЦИЈЕ ЉУДИМА У ПОТРОШАЧКОМ ДРУШТВУ	164
Марија Јоновић, Бојан Живковић ЕСТЕТСКО ВАСПИТАЊЕ КАО ЈЕДАН ОД РЕСУРСА У ОБРАЗОВАЊУ	175
Љиљана Мацура УЛОГ У БУДУЋНОСТ: БИБЛИОТЕКАРСТВО ДЕЦИ У СРБИЈИ 2012.	183
Миле Пенков БИБЛИОТЕКА КАО МУЛТИМЕДИЈАЛНО, ПЕДАГОШКО И КУЛТУРНО СРЕДИШТЕ ОСНОВНЕ ШКОЛЕ	191

3. РЕЧ, МУЗИКА И ПОКРЕТ У ПРЕДШКОЛСКОМ ОБРАЗОВАЊУ

Весна Здравковић, Јелена Вучковки ИНОВАТИВНИ ПРИСТУП ПРОЦЕСУ СЛУШАЊА МУЗИКЕ У ПРЕДШКОЛСКОМ ОБРАЗОВАЊУ	199
Сања Маричић, Маја Ђалић МУЗИЧКА ИГРА У РАЗВИЈАЊУ МАТЕМАТИЧКИХ ПОЈМОВА КОД ПРЕДШКОЛСКЕ ДЕЦЕ	205
Марина Гавриловић МУЗИЧКО ОБРАЗОВАЊЕ У НИШКОМ ЗАБАВИШТУ КРАЈЕМ 19. И ПОЧЕТКОМ 20. ВЕКА	214
Александра Перић Николић ПОДСТИЦАЊЕ КРЕАТИВНОСТИ КОД ДЕЦЕ ПРЕДШКОЛСКОГ УЗРАСТА ПУТЕМ ЛИКОВНИХ АКТИВНОСТИ	220
Петар Ђуза ДЕЧИ ЛИК У УМЕТНОСТИ	228
Славица Илић, Тања Спасојевић, Јелена Јовановић ПУТОВАЊЕ КРОЗ УМЕТНОСТ	237
Сандра Ковачевић, Марија Станић ПОКРЕТ ЈЕ ИГРА, А МУЗИКА МУ ДАЈЕ ЛЕПОТУ	246
Ирена Радосављевић, Бенида Пљакић, Ахмет Међедовић, Селма Хакић ПОКРЕТНЕ ИГРЕ ПРЕДШКОЛСКОГ ДЕТЕТА	251

Енвер Међедовић, Бенида Пљакић, Ахмет Међедовић ИСТРАЖИВАЊЕ ПРОЦЕНЕ ВАСПИТАЧА ПРЕМА ИНТЕГРАЦИЈИ ФИЗИЧКОГ ВАСПИТАЊА У ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНОМ РАДУ ДЕЦЕ ПРЕДШКОЛСКОГ УЗРАСТА.....	260
Данијела Тодић, Тијана Тодић МОТОРИЧКЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ ДЕЦЕ ПРЕДШКОЛСКОГ УЗРАСТА	271
Јована Зризевић, Бојан Милановић, Марко Александровић, Добрица Живковић, Бојан Јоргић ОБЛИЦИ АДАПТИВНОГ ПЛИВАЊА КАО МОГУЋНОСТ ПРИМЕНЕ КОД ДЕЦЕ ПРЕДШКОЛСКОГ УЗРАСТА.....	280
Игор Станојевић, Владимир Бајин ТЕСТОВИ ОРИЕНТАЦИЈЕ У ВОДИ.....	290
Марко Раденковић, Јелена Вукосављевић ФИЗИЧКА АКТИВНОСТ ОСОБА СА ИНВАЛИДИТЕТОМ.....	299

4. ПЕДАГОШКА КОМУНИКАЦИЈА И РЕСУРСИ ОСНАЖИВАЊА У ВОР-у

Весна Краварушић О ВАСПИТНОЈ УЛОЗИ ШКОЛСКОГ СИСТЕМА ДАНАС	309
Дијана Брусин ПОРТФОЛИО У ВРТИЋУ.....	317
Гордана Вуксановић УТИЦАЈ КРЕТАЊА СТАНОВНИШТВА СРБИЈЕ НА ПРОМЕНЕ У ОБРАЗОВНОМ СИСТЕМУ	323
Зорница Радуловић ОСНАЖИВАЊЕ РЕСУРСА ПРЕДШКОЛСКЕ УСТАНОВЕ КРОЗ КВАЛИТЕТНИЈЕ ОСПОСОБЉАВАЊЕ ПРИПРАВНИКА ЗА САМОСТАЛНО ИЗВОЂЕЊЕ ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНОГ РАДА.....	331
Драгана Љубисављевић КАРАКТЕРИСТИКЕ И МОДЕЛИ УСПЕШНЕ КОМУНИКАЦИЈЕ У НАСТАВИ	337
Божо Обрадовић, Раденко Круљ, Соња Величковић АНАЛИЗА НАСТАВНИХ ПЛАНОВА ЗА ОБРАЗОВАЊЕ ВАСПИТАЧА У СРБИЈИ	346
Далиборка Поповић ПАРТНЕРСТВО ПРЕДШКОЛСКЕ УСТАНОВЕ И ПОРОДИЦЕ У ГОДИНИ ПРЕД ПОЛАЗАК У ШКОЛУ	355
Татјана Ристивојевић, Миодраг Вујовић, Весна Бабић САРАДЊА СА ПОРОДИЦОМ - КОРАК КА ПАРТНЕРСТВУ	364
Деспина Сивевска, Билјана Попеска, Билјана Пешова СОРАБОТКАТА МЕЋУ ПРЕДУЧИЛИШНИТЕ УСТАНОВИ И СЕМЕЈСТВОТО	368
Ксенија Јовановић, Марија Каравидић Чукановић, Јасмина Мацгал ЖЕНСКА РАДНА СНАГА И ОБРАЗОВАЊЕ.....	377
Драгица Илић, Борис Илић ЕКОЛОШКО ОБРАЗОВАЊЕ ВАСПИТАЧА ЗА РАД У ПРЕДШКОЛСКИМ УСТАНОВАМА	385

Виолета Поповић	
УТИЦАЈ ВРШЊАКА НА РАЗВОЈ КОМУНИКАЦИЈЕ.....	389
Маријана Бранковић, Мирела Гримани, Тијана Боговац	
ПОСМАТРАЈ МЕ КАКО РАСТЕМ.....	401
Дејан Милетић, Аница Павловић	
КОРАК ПО КОРАК У ОТВОРЕНИ СИСТЕМ ВАСПИТАЊА.....	406
Snezana Stavreva - Veselinovska	
APPLYING WEB ANIMATION IN THE ICT FRAME IN TEACHING CONTENTSO F NATURAL SCIENCES AT PEDAGOGICAL FACULTIES.....	410

5. ЗНАЧАЈ И ЕФЕКТИ ИНКЛУЗИВНЕ ПРАКСЕ У ПРЕДШКОЛСКОЈ УСТАНОВИ

Мирјана Станковић Ђорђевић	
РОДИТЕЉИ ДЕЦЕ СА РАЗВОЛНИМ СМЕТЊАМА И НАСТАВНИЦИ	425
Јасмина Боуали Станојковић, Татјана Ристивојевић Душица Сушањ	
ИНКЛУЗИЈА – ПОДСТИЦАЈ НА САРАДЊУ ПОРОДИЦЕ И ВРТИЋА	435
Нада Шакотић, Вукосава Глобаревић	
ЗНАЧАЈ И ЕФЕКТИ ИНКЛУЗИВНЕ ПРАКСЕ У ПРЕДШКОЛСКИМ УСТАНОВАМА У ЦРНОЈ ГОРИ	438
Бобана Тодоровић	
ИНКЛУЗИВНО ВАСПИТАЊЕ.....	446
Дејана Станковић, Андреа Пантелић	
ЗНАЧАЈ И ЕФЕКТИ ИНКЛУЗИВНЕ ПРАКСЕ У ПРЕДШКОЛСКОЈ УСТАНОВИ	454
Јадранка Бочварова, Деспина Сивевска, Оливер Цацков	
ВКЛУЧЕНОСТА НА ДЕЦАТА ОД РОМСКА НАЦИОНАЛНОСТ ВО ПРЕДУЧИЛИШНИТЕ УСТАНОВИ.....	460
Гордана Ђорђевић, Јелена Крсмановић, Зорица Радуловић	
УНАПРЕЂЕЊЕ ИНКЛУЗИВНОГ КОНЦЕПТА У ПРЕДШКОЛСКОЈ УСТАНОВИ	470
Аница Симона Ковачевић	
ИНКЛУЗИЈА – ТЕРМИНОЛОШКА РАЗНОЛИКОСТ	475
Снежана Прелић, Бранка Мандић	
КАКО ПРЕПОЗНАТИ РАНЕ „СИГНАЛЕ“ ДИСЛЕКСИЈЕ НА ПРЕДШКОЛСКОМ УЗРАСТУ	484

6. ПРИПРЕМНИ ПРЕДШКОЛСКИ ПРОГРАМ (МОДЕЛИ И ПРЕПЛИТАЊА)

Ружица Јовановић	
ПРИМЕНА КРАТКИХ ПРОЗНИХ НАРОДНИХ ФОРМИ У ВАСПИТНОМ ПРОЦЕСУ И РАЗВОЈУ ГОВОРА	493
Бранко С. Ристић	
УПОЗНАВАЊЕ ДЕЦЕ С УМЕТНИЧКОМ КЊИЖЕВНОШЋУ У ПРЕДШКОЛСКОМ УЗРАСТУ	499
Далиборка Пурић	
ВАСПИТАЧ И ИЗБОР КЊИЖЕВНИХ ТЕКСТОВА ЗА АКТИВНОСТИ НА РАЗВОЈУ ГОВОРА СА ДЕЦОМ ПРЕДШКОЛСКОГ УЗРАСТА	503

Даница Столић	
ПРИПРЕМНИ ПРЕДШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ТУМАЧЕЊЕ БАЈКЕ.....	513
Радмила Ђурић	
КАРАКТЕРИСТИКЕ ГОВОРА ПРЕДШКОЛСКОГ ДЕТЕТА	521
Група аутора	
ПОДСТИЦАЊЕ И РАЗВИЈАЊЕ КОМУНИКАТИВНЕ И СТВАРАЛАЧКЕ УПОТРЕБЕ ГОВОРА У ВРТИЋУ	532
Вукосава Глобаревић, Нада Шакотић	
ФОРМИРАЊЕ ПОЧЕТНИХ МАТЕМАТИЧКИХ ПОЛМОВА КРОЗ ИГРУ КОД ДЕЦЕ ПРЕДШКОЛСКОГ УЗРАСТА	535
Милена Богдановић	
О БРОЈУ И ЕЛЕМЕНТАРНОЈ ТЕОРИЈИ БРОЈЕВА	544
Татјана Нововић, Веселин Мићановић, Биљана Масловарић	
КВАЛИТЕТ РАДА У ПРЕДШКОЛСКОМ КОНТЕКСТУ У ЦРНОЈ ГОРИ	551
Веселин Мићановић, Татјана Нововић	
РАНО МАТЕМАТИЧКО ОБРАЗОВАЊЕ И САВРЕМЕНО СХВАТАЊЕ.....	559
Надежда Алексић	
МЕРА И МЕРЕЊЕ У ПРЕДШКОЛСКОМ УЗРАСТУ	568
Катарина Ђурић, Маријана Фијатовић	
ЗДРАВА АТМОСФЕРА КАО ФАКТОР ЗАШТИТЕ ОД СТРЕСА И ПРОФЕСИОНАЛНОГ САГОРЕВАЊА	575
Татјана Богосављевић, Тијана Радојковић	
ВЕНЧИЋ ДРУГАРСТВА	580
Мелинда Симић, Бранислава Мучалов Петрашковић	
ДЕДА МРАЗ НА НАШ НАЧИН.....	584
Мирјана Видојковић, Валентина Петровић,	
Слађана Жмирић, Марина Петровић	
ОД ОВАЦА ДО ЋИЛИМА	588
Виолета Николић	
КРОЗ ИГРУ ДО ЗНАЊА	595
Слађана Лишанин	
ИСТРАЖИВАЊЕ ДЕЧЈИХ ИНТЕРЕСОВАЊА ЗА СЛОБОДНЕ АКТИВНОСТИ.....	602
Љиљана Ђурчић	
ВАСПИТАЧИ О ВАСПИТАЧИМА.....	610
Мира Недић	
СТВАРАЛАЧКИ ОДНОС ДЕЦЕ ПРЕМА КУЛТУРИ И ТРАДИЦИЈИ.....	614
Надица Цогољевић	
УЛОГА И ЗНАЧАЈ ДРАМСКИХ ИГАРА ЗА ДЕЦУ ПРЕДШКОЛСКОГ УЗРАСТА.....	626

7. НОВА ДОСТИГНУЋА И ДОМЕТИ У НАУЦИ О ЈЕЗИКУ И КЊИЖЕВНОСТИ

Бранкица Бојовић	
ДИСКУРС, ТЕКСТ И НЕВЕРБАЛНА КОМУНИКАЦИЈА.....	635
Далиборка Шкипина, Биљана Самаринић	
КУЛТУРНО-ЈЕЗИЧКЕ ПРИЛИКЕ И ПРОСВЕЋНА ПОЛИТИКА АУСТРО-УГАРСКЕ У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ	645

Ана Стишовић Миловановић, Енвер Ујкаповић ИНТЕРТЕКСТУАЛНЕ ВЕЗЕ АНДРИЋЕВИХ РОМАНА „НА ДРИНИ БУПРИЈА“ И „ПРОКЛЕТА АВЛИЈА“ СА БИБЛИЈОМ И КУРАНОМ	653
Радмила Обрадовић, Ивана Јовановић Миљковић О ЈЕДНОМ ФРАНЦУСКОМ ПРЕВОДУ СРПСКЕ НАРОДНЕ ПЕСМЕ „КНЕЖЕВА КЛЕТВА“	662
Мирјана Стакић МОГУЋНОСТИ, ДОМЕТИ И ОГРАНИЧЕЊА ПСИХОАНАЛИТИЧКЕ МЕТОДЕ У НАУЦИ О КЊИЖЕВНОСТИ И ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНОМ РАДУ	673
Драгана Гавриловић Обрадовић КЊИЖЕВНИ ТЕКСТОВИ У ФУНКЦИЈИ ПОДСТИЦАЊА ДРУГАРСТВА И РЕШАВАЊА КОНФЛИКАТА МЕЂУ УЧЕНИЦИМА	686
✓ Јованка Денкова НА КРИЛЈАТА НА СОНОТ	691
✓ Махмут Челик ПРИЈАТЕЉСТВО И ЕМОЦИЈЕ У ПРИЧИ „ДЕЦА“ НЕЏАТИЈА ЗЕКЕРИЈЕ	696
Милутин Ђуричковић ИДЕНТИТЕТ СРПСКЕ КЊИЖЕВНОСТИ У ДИЈАСПОРИ	702
Софија Калезић ПОЕТИКА РАДОВАНА ЗОГОВИЋА	708
Igor Stolić OEDIPUS COMPLEX IN THE WORKS OF TENNESSEE WILLIAMS AND D. H. LAWRENCE	717
Зоран Момчиловић ПОГЛЕД ИСКОСИ НА „ДВЕ ЗЛАТНЕ ЈАБУКЕ“ ЉУБИШЕ РАЈКОВИЋА КОЖЕЉЦА	727
Дражен Јашовић ОРГАНИЗАЦИЈА ТЕМА И МОТИВА У СЛУЖБИ КЊИЖЕВНЕ ФАНТАСТИКЕ	733
УПУТСТВО САРАДНИЦИМА	741

Проф.д-р Јованка Денкова
Универзитет „Гоце Делчев“
Филолошки факултет
Штип, Р. Македонија
e-mail: jovanka.denkova@ugd.edu.mk

НА КРИЛЈАТА НА СОНОТ

Сажетак: Овај рад испитује питање ониричке фантастике или фантастичним авантурама главног јунака који се јављају на нивоу сна. С друге стране, у конкретном делу, сан настаје као последица шока и изненадног страха. Као резултат овог психичког стања, уз помоћ сна, као бегство из страшне реалности, лик прелази у иреални свет, где је у стању да помогне некоме и да некога орасположи. И тако почиње прича ...

Кључне речи: ониричка фантастика, сан, стварно-нестварно.

Романот *Волишебниот лифт*, исто така, претставува вид на ониричка фантастика, бидејќи доживувањата на приказната свој извор имаат во сонот, кој, пак, настанува како резултат на шокот и ненадејниот страв. И ова дело од Славка Манева има сосема реалистичен почеток: „Тој ден Љупчо се враќаше од училиште дома порано отколку другнат“ (стр.7). И во еден таков, сосема обичен ден исполнет со вообичаени активности, се случува нешто што често пати може да се случи во урбаните средини: лифтот да се заглави. Нормално, вообичаена реакција која се јавува во такви прилики кај секој човек, а особено дете е - стравот: „Стравот му се зголеми кога си помисли: додека да дојдат и да го отклучат, тој ќе се задуши во лифтот без воздух. Дури му се пристори дека веќе почнува да снемува воздух во лифтот. ...Нозете му трепереа и му станаа чудно меки и немоќни, така што не можеше веќе ни да стои. ...Наеднаш му стана толку жално кога си помисли дека никој не го слуша, а кога ќе го најдат ќе биде веќе доцна. Почна да липа тивко и жално. Преморен и гладен, се почувствува заборавен од целиот свет“ (стр.7). Како резултат на ваквата психичка состојба (шокиран, исплашен, тажен, гладен, осамен), со помош на сонот, како бегство од страшната стварност, Љупчо преоѓа во иреалното каде тој е во можност некому да помогне (на врапците) и некого да развесели (старците). „И почнува сказната. Детето и натаму е во лифтот, но тој лифт сега е сосем поинаков. Волшебен е. Тргува угоре, се извишува над сите катови, над сите покриви. Патува...”¹ Патува во пределот на сонот, во пределот на сказната. Патува со помош на лифтот, кој овде ја има улогата на летачкиот ќилим, типичен реквизит преземен од сказните. Таму ги среќава горските самовилчиња кои се типични ликови од сказните и со тоа се внесува сказновидниот елемент во делото: „Наеднаш околу него се разлетаа како пеперуги

¹ Глигор Поповски, „Волишебниот лифт“, Современост, Скопје, бр. 5-6, 1987, стр. 112-113.

малечки девојчиња. Беа колку неговата дланка - со убави лиценца, долги руси косички и со прозрачни крилца на рамениците. Фустанчињата им беа свилени и распавтани како да се ткаени од срма или од ѕвездички. Љупчо се насмеа зашто такви убавки лиценца беше видел само кај куклите на девојчињата”(стр.14). „И ќе лета волшебниот лифт завлегувајќи во некои бајковидни простори, среќавајќи и обични и бајковидни суштества, се со цел да се изврши едно добро дело, детето да ја пронајде куката на ветрот и да им ги врати кадифените елечиња на врапчињата”.² За да му кажат каде живее ветерот, главниот виновник за несреќата на врапчињата, како противуслуга тие го проверуваат Љупчо во сметање. А тој, ученик во второ одделение, набргу сфаќа дека целта на тоа не е проверување на неговите знаења од математиката, туку само една обична, нонсенсна - игра: „Но ние ќе те прашаеме најлесна задача. Колку се два и два. На Љупчо му олесна. Овие биле ептен брливи - си помисли. - Па два и два се четири. Тоа и врапците го знаат - рече тој.

- Е не се четири, не се четири! - викнаа самовилчињата. - Не знаеш сметање!

- А колку се ако не се четири? - праша Љупчо налутено.

- Па два слона и два коња не се четири, туку си остануват два слона и два коња! - се кикотеа самовилчињата. ...“(стр.15)

Потоа, самовилчињата го водат Љупчо кај дедото на сите цудиња во шумата, Шушуру-Бушуру: „На мовца и на разнобојни пердувчиња спиеше мало човече со црвени обравчиња и носе како бабурче. Самовилчињата почнаа да го тегнат за мустаците и да се кикотат”(стр.16), па кај старата желка „која им е лута на децата, зашто минатата есен за млаку што не умрела. Ја нашле некои деца и ја превртеле на грб. Три дена и три ноќи таа залудно мавтала со нозете, но не можела да се преврти”(стр.20), која го поучува дека за возврат ветрот бара „да му се однесе голема тага”(стр.21). Во овој миг авторот ја применил постапката “приказна во приказна”, бидејќи во приказната за потрагата по кадифените елечиња на врапчињата, ја вметнал приказната за потрагата по најголемата тага, која Љупчо ја наоѓа во реален амбиент, но сместен во подрачјето на сонот - кај двајцата бездетни старци. „Во просторите на фантастичните настани, кои не ги познаваат и не ги признаваат ограничувањата од просторот на реалните настани, ваквото однесување на јунакот станува ознака за присуството на реалното кое и самото фантастично го прави уште пореално”.³ Патувањето продолжува кај гулабите, кај орлите и на крај, до ветрот (оживотворување на природна појава), каде го наоѓаат бараното. Волшебното патување трае додека трае и сонот на детето. Потоа - пак нашата реалност во која лифтот е ослободен и детето ќе

² Глигор Поповски, „Волшебниот лифт”, Современост, Скопје, бр. 5-6, 1987, стр. 112-113.

³ Светлана Велмар-Јанковиќ, О „описима” сна у прози Пере Тодоровића, Илије Вукићевића и Милете Јакишића, Српска фантастика, САНУ, Београд, 1989, стр.378.

се најде во преградката на својата мајка...⁴ На крај, кај главниот лик е присутна нерешителноста и неизвесноста за доживеаното; „*Сега веќе не знаеше што се случило со него, дали заспал и сонувал дека бил во лифто*т” (стр.39).

„*Волшебниот лифт* е сказна за едно необично патување. Реалноста престанува. Таму каде што останува детето во заробениот лифт, почнува волшебното патување со волшебниот лифт”.⁵

Во романот *Волшебниот лифт* Славка Манева применила уникатна постапка со која остварила преод од реалното во имагинарното, според зборовите на Милан Црнковиќ. Таа ги комбинирала сонот, кој настапува како резултат на шок заради заглавувањето на лифто

тот, и патувањето во еден поинаков свет, светот на животните, како и желбата некој да му помогне која во сонот се проектирала како желба да им се помогне на врапчињата. Овде доживувањата во сонот на Љупчо имаат и свои психолошки корени. Имено, бидејќи сонот е последица на чувството на осаменост, страв и загрозеност во реалноста, во очекувањето на помош однадвор, како еден вид “одбрамбен механизам”, на рамништето на сонот се остварува пријателството меѓу Љупчо и врапчињата, во кое тој се јавува во улога на помошник на врапчињата да го пронајде крадецот на нивните кадифени елечиња без кои не можат да одат на свадба. Чувството на тага кое го обзема, во делото се проектира како потрага по најголемата тага, чие посочување е услов за пронаоѓање на кадифените елечиња на врапчињата. Најголемата тага ја пронаоѓа кај двајцата бездетни, осамени старци (баба Велика и дедо Неделко): „*Та од нашата тага каде има поголема?...Сами сме како јагленосани дрвја, ниту дете ниту коте да ни ја отвора вратата. Леле, леле, цел живот минавме сами како утки...Досега ќе имавме полна кука внучиња, (...), вака немам кому пита да му направам, немам со кого да позборувам и да се насмеам. Нема кој да ми ја развесели кукава*” (стр.24-25).

Од тие причини, после секоја наративна секвенца во која читателот добива впечаток дека се наоѓа во пределот на сказната, преку вметнување на одделни епизоди се врши поврзување со реалниот живот и навраќање кон реалноста. Колку за илустрација, по престојот во шумата и разговорот со шумските самовилчиња (чудесен/сказновиден елемент), лифто

тот со Љупчо во него слетува на врвот на многукатницата во која живеат старците кои изгледаат сосем реалистично и се доказ за присуството на реалистичниот елемент: „*...одна*тре се слушна бавно движење и шум на влечки и на вратата се појави деденце со очила на носот и весник во рацете..*Набргу се појави и бабичката - кусичка, полничка, со сирвенети образи, насмевната и мила*” (стр.23). Или, во разговорот меѓу Љупчо и орлицата, кога таа му се потсмева за неговата слаба физичка конституција, авторот внесува една секвенца со која се воспоставува врска со реалноста, а истовремено зборува за односот на децата кон исхраната: „*И* мама ми велеше да јадам повеќе, зашто ќе ме дувне ветрот” (стр.32). „Она што е важно во контекстот на реалистичните и на фантастичните настани е тоа што јунаците кои сонуваат го задржуваат

⁴ Глигор Поповски, „*Волшебниот лифт*”, Современост, Скопје, бр. 5-6, 1987, стр. 113.

⁵ Глигор Поповски, „*Волшебниот лифт*”, Современост, Скопје, бр. 5-6, 1987, стр. 113.

однесувањето кое се означува како природно: тонат во сон, сонуваат и се будат, свесни за границите кои го делат сонот како од “реалната” така и од “фантастичната” стварност”.⁶

ON THE WINGS OF A DREAM

Abstract: This paper examines the question of oneiric fiction or the fantasy adventures of the hero that occur in the realm of sleep. On the other hand, in the specific work, the dream is the result of shock and sudden fear. As a result of this mental state, with the help of sleep, as a way of escaping from the horrible reality, the character crosses over in the unreal world, where she is able to help or cheer up someone. And thus the story begins...

Keywords: oniric fantasy, a dream, real-unreal.

Литература

1. Велмар-Јанковиќ, Светлана: *О „описима” сна у прози Пере Тодоровића, Илије Вукићевића и Милете Јакишића*, Српска фантастика, САНУ, Београд, 1989, стр.378.
2. Поповски, Глигор: *Волиебниот лифт*, Современост, Скопје, бр. 5-6, 1987, стр. 112-113.

⁶ Светлана Велмар-Јанковиќ, *О „описима” сна у прози Пере Тодоровића, Илије Вукићевића и Милете Јакишића*, Српска фантастика, САНУ, Београд, 1989, стр.378.